

‘Op weg naar een rookvrije kinderopvang’

Stappenplan

Wil je dat jouw kinderopvang rookvrij wordt? Gebruik dit stappenplan en zet de eerste stap naar een rookvrije kinderopvang.

Inleiding

Veel kinderopvanglocaties, inclusief de gastouderopvang, zijn al rookvrij. Iedereen wil dat kinderen spelen, maar ook slapen in een gezonde en veilige omgeving. Er zijn aanwijzingen dat (jonge) kinderen bij blootstelling aan tabaksrook meer schadelijke stoffen binnenkrijgen dan volwassenen. Niet alleen rechtstreeks meeroken is schadelijk voor kinderen, ook rook die achterblijft in kleding en haren van rokers kan schadelijk zijn. Zeker als een pedagogisch medewerker of gastouder een kindje tegen zich aan houdt. En ook al zijn ze nog zo klein, elk goed voorbeeld helpt voorkomen dat kinderen roken normaal vinden en later zelf gaan roken.

Dit stappenplan is bedoeld voor alle partijen in de kinderopvang: houders, medewerkers, gastouderbureaus, gastouders, oudercommissies en ouders. Het helpt bij het geheel rookvrij maken van de kinderopvang.

Derdehands rook: een onbekend gevaar

Rookresten die achterblijven in haren en kleding, op de huid of in tapijt, gordijnen en meubels wordt 'derdehands rook' genoemd. Er zitten schadelijke stoffen in deze rookneerslag, zoals nicotine. Kinderen kunnen deze stoffen inademen of binnenkrijgen via direct contact. In de kinderopvang til je jonge kinderen op, houd je kinderen tegen je aan en neemt ze op schoot. Dat zijn allemaal

dagelijkse momenten waarop overdracht van derdehands rook plaatsvindt. Denk ook aan de verspreiding van schadelijke stoffen in (baby) slaapkamertjes. De kans dat kinderen derdehands rook binnenkrijgen is dus groot als iemand gerookt heeft. Zorg er dus voor dat tijdens je werk je kleding, huid en haren vrij zijn van derdehands rook.

Wat is een geheel rookvrije kinderopvang?

Een geheel rookvrije kinderopvang, zonder enige uitzondering, betekent:

- De gehele buitenruimte is rookvrij: de ingang en alle ruimten binnen de hekken of andere begrenzing van de kinderopvang.
- Wanneer de kinderopvang de locatie en/of de buitenruimte deelt met een school of met andere organisaties, dan moeten zij zich ook houden aan het rookvrij-beleid. In de gastouderopvang mag in het huis van de gastouder zelf niet gerookt worden, ook niet als er op dat moment geen kinderen worden opgevangen. In de tuin wordt in ieder geval niet gerookt als er kinderen bij de gastouder zijn.
- Het rookvrij-beleid maakt onderdeel uit van het veiligheids- en gezondheidsbeleid van de kinderopvangorganisatie.
- Pedagogisch medewerkers en gastouders zijn zich bewust van het risico van derdehands rook en handelen daarnaar.
- Borden of andere aanduidingen geven aan dat de kinderopvanglocatie rookvrij is.
- Ook de e-sigaret en nieuwe tabaksproducten (zoals verhitte tabak) passen niet bij een rookvrije kinderopvang. Net als traditionele sigaretten zijn deze producten schadelijk en verslavend.
- Pedagogisch medewerkers, gastouders, stagiaires, houders maar ook ondersteunend personeel zoals schoonmakers, mensen die onderhoud plegen en ouders houden zich aan het rookvrij-beleid. Dit geldt tevens voor bezoek van een gastouder, zowel tijdens als buiten de opvanguren van de kinderen.

Het doel is dat de gehele kinderopvang eind 2020 geheel rookvrij is. De organisatie en het personeel op de locatie kunnen dit bereiken door hier stap voor stap naartoe te werken. De oudercommissie is hierbij, als vertegenwoordiging van alle ouders en kinderen, een belangrijke partner.

Waar in deze brochure wordt gesproken over je kun je ook de *oudercommissie* of *werkgroep* lezen.

Rookvrije Generatie

De beweging 'Op weg naar een Rookvrije Generatie' werkt toe naar een samenleving waarin we opgroeiende kinderen beschermen tegen tabaksrook en de verleiding om te gaan roken.

In een rookvrije omgeving komen kinderen niet in de verleiding om te gaan roken en wordt meeroken voorkomen. Zo beschermen we kinderen en zorgen we ervoor dat zij rookvrij opgroeien. Samen op weg naar een Rookvrije Generatie.

Toelichting stappenplan

Dit stappenplan beschrijft de stappen die je kunt doorlopen voor het invoeren van een rookvrij-beleid. Het is slechts een hulpmiddel. Om het proces makkelijk te maken vind je achterin het stappenplan een checklist die je kunt gebruiken als je het stappenplan doorloopt. We wensen je mooie stappen op weg naar rookvrij.

De stappen zijn:

1. Creëer draagvlak
2. Invoering
3. Naleving
4. Evaluatie

Stap 1: Creëer draagvlak

De organisatie en/of de oudercommissie neemt het initiatief en richt een werkgroep op

Het creëren van draagvlak binnen de organisatie en vooral bij medewerkers is een absolute voorwaarde. Om dit te realiseren is het handig om een werkgroep op te richten die aan de slag gaat met het rookvrij-beleid, of om dit op te laten pakken door de oudercommissie. Zorg ervoor dat in de werkgroep zowel ouders, medewerkers, als de leiding van de kinderopvang zijn vertegenwoordigd. Als je het gebouw en/of de buitenruimte deelt met andere organisaties, betrek deze dan op tijd bij je plannen voor een rookvrij-beleid.

Inventariseer en bereid voor

Informeel ouders en medewerkers over de oprichting en plannen van de werkgroep. Gebruik hiervoor de voorbeeldbrief. Verzamel vervolgens informatie over:

- Door wie, waar en wanneer wordt gerookt.
- De mening over huidige afspraken rondom roken.
- De mening over een rookvrij-beleid.

Laat ouders en medewerkers meedenken over het geheel rookvrij maken van de kinderopvang. Benader het onderwerp altijd positief en spreek over 'rookvrij' en niet over een rookverbod. Wees duidelijk over jullie voornemen, geef waar nodig tegenargumenten en neem goede ideeën mee. Deze informatie kan helpen om te bepalen of de kinderopvang klaar is voor een geheel rookvrije buitenruimte of dat een aanpak in stappen beter is.

Tip: download de voorbeeldbrief en/of andere materialen via:

www.rookvrijgeneratie.nl/kinderopvang of
www.boink.info/rookvrije-kinderopvang.

Adviesrecht van de oudercommissie

Als de kinderopvangorganisatie besluit de locatie rookvrij te maken, dan moet dit worden opgenomen in het veiligheids- en gezondheidsbeleid van de opvangorganisatie. Op de wijziging in dit beleid heeft de oudercommissie adviesrecht.

Als het initiatief tot rookvrij maken niet vanuit de oudercommissie komt, heeft de oudercommissie dus nog steeds een stem. De oudercommissie kan dan bijvoorbeeld toetsen of het voorstel van de organisatie zorgt voor een geheel rookvrije kinderopvang. De oudercommissie kan ook op eigen initiatief (ongevraagd) adviseren de kinderopvanglocatie geheel rookvrij te maken en dus het rookvrij-beleid op te nemen in het veiligheids- en gezondheidsbeleid.

Hoe zit het in de gastouderopvang?

In de gastouderopvang wordt gewerkt met een risico-inventarisatie in plaats van een veiligheids- en gezondheidsbeleid. De risico-inventarisatie moet elke gastouder zelf uitvoeren. Vanuit het gastouderbureau en de oudercommissie van het gastouderbureau kan een advies (tekst) aan alle aangesloten gastouders worden gestuurd, die gastouders kunnen toevoegen aan hun risico-inventarisatie. Daarmee kunnen gastouders aantonen dat de kinderen bij hen niet in aanraking komen met (derdehands) rook en het goede voorbeeld krijgen.

Rookvrij werken

Een werkgever kan roken (van tabakswaaren en elektronische varianten) op het eigen terrein en tijdens werktijd verbieden¹. Dit besluit kan genomen worden op basis van hygiëne- en gezondheidsfactoren, maar ook vanuit een principebesluit. Het rookvrij-beleid wordt dan opgenomen in het personeelsbeleid van de organisatie en wordt vermeld tijdens de werving en selectie van nieuwe medewerkers. Roken tijdens de wettelijke pauze van de werknemer kan door de werkgever minder makkelijk verboden worden, doordat dit 'eigen tijd' is van de werknemer. Roken tijdens de pauzes kan echter wél sterk worden ontmoedigd. Om dat te bewerkstelligen, wordt aangeraden een concrete beschrijving op te nemen in het veiligheids- en gezondheidsbeleid van de kinderopvang over hoe kinderen beschermd worden tegen tweede en derdehands rook o.b.v. artikel 4.3². In de huis- en gedragsregels kunnen daarna concrete afspraken worden opgenomen hoe moet worden gehandeld om het hierboven genoemde beleid te waarborgen en het roken sterk te ontmoedigen tijdens de wettelijke pauze.

1) zie (<https://www.potjonker.nl/wp-content/uploads/2018/10/HR-Rendement-2018-11-Rechtspraak.pdf>.)

2) zie (<https://wetten.overheid.nl/BWBR0039936/2019-01-01>)

Nanda Dijkgraaf, directeur kinderopvang Smurfenland:

'Als medewerkers buiten roken, ruik je dat overal, aan hun kleren en hun adem. Daarom roken onze medewerkers geheel niet onder werktijd. Het heeft sommige medewerkers zelfs geholpen om te stoppen.'

Bijvoorbeeld:

- Dat de werknemer zich volledig moet omkleden als hij/zij in de pauze gaat roken, inclusief schoenen en jas.
- Dat de werknemer een geschikt hoofddeksel draagt dat het haar van de werknemer volledig beschermd tegen derdehands rook.
- Dat de werknemer het terrein van de werkgever moet verlaten en alleen uit het zicht van de kinderen mag roken.
- Dat de werknemer ná het roken zijn/haar handen en gezicht moet wassen.

Tevens kan in dit beleid opgenomen worden dat de werknemer zijn/haar werkdag pas kan starten nadat hij/zij alle bovenstaande voorbereidingen heeft getroffen om de overdracht van derdehands rook tot een minimum te beperken.

Let op: discriminatie op rookstatus is niet toegestaan. Het is niet toegestaan om sollicitanten te vragen of ze roken. Je mag wel expliciet vermelden dat roken niet is toegestaan onder werktijd en in de buitenruimte en wat de gedragsregels zijn voor roken in de wettelijke pauze. Het is niet toegestaan om rokers niet aan te nemen omdat ze roken.

Meer informatie over rookvrij werken, waaronder een handboek en een stappenplan, vind je op: www.rookvrijegeneratie.nl/bedrijven.

Stoppen met roken

Wellicht kunnen medewerkers hulp gebruiken bij het stoppen met roken. Door deze hulp aan te bieden, laat je zien dat je niet alleen gaat voor rookvrij, maar dat je medewerkers ook ondersteunt bij het stoppen met roken. De stoppen-met-rokenprogramma's worden vanuit de basisverzekering vergoed. Dit is begeleiding waarvan aangetoond is dat deze werkt en die is ingekocht door de betreffende zorgverzekeraar. Meer informatie over stoppen met roken vind je op www.ikstopnu.nl en www.stoptober.nl.

Stap 2: Invoering

Plan van aanpak

Wanneer het besluit voor een rookvrij-beleid definitief is, maak dan een plan van aanpak en een planning en bewaak deze. De oudercommissie kan deze taak op zich nemen of je kunt een projectgroep samenstellen van enthousiaste betrokkenen. Zijn er meer organisaties die van dezelfde buitenruimte gebruik maken als de kinderopvang? Zorg er dan voor dat zij ook deel uitmaken van de projectgroep. Spreek af wie het aanspreekpunt is voor vragen en opmerkingen.

Veiligheids- en gezondheidsbeleid aanpassen

Neem het rookvrij-beleid op in het veiligheids- en gezondheidsbeleid. Omschrijf duidelijk wat dit beleid inhoudt. Een simpel verhaal zonder uitzonderingen is het duidelijkst en werkt het best. Bij meerdere gebruikers van de buitenruimte is het belangrijk dat overal dezelfde regels gelden, zonder uitzonderingen. Maak ook afspraken over het handhaven van het rookvrij-beleid. Het is belangrijk dat je mensen die toch roken in de buitenruimte van de kinderopvang vriendelijk aanspreekt en informeert (zie stap 3).

Voorbeeld rookvrij-beleid: 'Onze kinderopvang is rookvrij. Dat betekent dat niemand rookt in de buitenruimte, in de tuin en bij de ingang. Gezien het risico van derdehands rook wordt er door medewerkers en gastouders voor en tijdens werktijd helemaal niet gerookt. We doen dit omdat we kinderen willen beschermen en ze het goede voorbeeld willen geven.'

Kies een goed moment van invoering

De manier en het moment van invoeren zijn belangrijk. Denk aan:

- De aankondiging van het ge-updatete veiligheids- en gezondheidsbeleid.
- Een verbouwing of verhuizing.
- Een evenement of belangrijke gebeurtenis.
- Na een vakantie.

Tip: organiseer of benut een feestelijk moment waarop het rookvrij-beleid ingaat.

Ben Schnieders, directie Kids
First COP groep:

‘Goed voorbeeld doet goed
volgen. Daarom staan wij voor
een rookvrije kinderopvang!’

Rookvrij-beleid communiceren

Vertel alle betrokkenen op tijd over het nieuwe rookvrij-beleid en wanneer dit ingaat. Laat mensen weten wat er van hen verwacht wordt. Vertel ook externe partijen over het rookvrij-beleid, zoals de GGD, scholen, consultatiebureau, hulpverlening en wijkteams. Gebruik alle bestaande communicatiekanalen om het rookvrij-beleid bekend te maken (zoals de website, het ‘prikbord’ in de hal en de nieuwsbrief). Lees daarnaast de tips voor communiceren over een rookvrij-beleid in de communicatierichtlijn (achterin dit stappenplan). Meld tijdens de GGD-inspectie dat de kinderopvang geheel rookvrij is en vraag de inspecteur dit in het inspectierapport te vermelden.

Tip: download de voorbeeldbrief voor het bekend maken van jouw rookvrije kinderopvang en/of andere materialen via:

www.rookvrijgeneratie.nl/kinderopvang of
www.boink.info/rookvrije-kinderopvang.

Aandacht in de media

Neem contact op met (lokale) media, zoals een dagblad, een huis-aan-huisblad of de plaatselijke radio of televisie. Hiermee breng je de kinderopvanglocatie positief onder de aandacht.

Tip: download het voorbeeld persbericht en/of andere materialen via:

www.rookvrijgeneratie.nl/kinderopvang of
www.boink.info/rookvrije-kinderopvang.

Laat zien dat de opvanglocatie rookvrij is

Plaats de rookvrij-borden en de raamstickers bij de buitenruimte en bij de ingang. Zo is voor iedereen zichtbaar dat de kinderopvang rookvrij is. Op www.rookvrijgeneratie.nl/kinderopvang en www.boink.info/rookvrije-kinderopvang lees je hoe je de borden en andere materialen kunt bestellen. Kinderopvanglocaties hebben recht op twee gratis raamstickers (zolang de voorraad strekt). Vraag een kortingscode aan via: info@rookvrijgeneratie.nl.

Stap 3: Naleving

Handhaving

Het is belangrijk om afspraken te maken hoe medewerkers en ouders omgaan met mensen (inclusief personeel) die toch roken op de kinderopvanglocatie en tijdens de openingstijden. Houd er rekening mee dat het naleven van het rookvrij-beleid de eerste weken extra tijd en aandacht vraagt. Het vriendelijk aanspreken van mensen die roken in de buitenruimte, in de tuin en bij de ingang is belangrijk. Spreek iemand altijd direct aan. Ga er in eerste instantie vanuit dat iemand niet op de hoogte is van het rookvrij-beleid. Vraag of hij/zij bekend is met het beleid op de kinderopvanglocatie. Vertel over het rookvrij-beleid en laat diegene weten waar hij/zij wel of niet kan roken. Leg ook uit dat de kinderopvanglocatie het beleid heeft om kinderen het goede voorbeeld te geven.

De organisatie is eindverantwoordelijk voor het handhaven van het rookvrij-beleid. Bepaal wie meehelpt in het aanspreken en informeren van rokers en vraag hier in het begin extra aandacht voor. Vraag in ieder geval alle medewerkers en ouders om rokers aan te spreken en zelf het goede voorbeeld te geven. Leg hen uit wat van ze wordt verwacht en hoe zij mensen die roken kunnen aanspreken en informeren. Vraag ook (medewerkers en ouders) elkaar te helpen om aan het rookvrij-beleid te denken en elkaar eraan te herinneren waarom dit beleid er is. Hoe beter het rookvrij-beleid bekend is, hoe gemakkelijker naleving zal gaan.

Stap 4: Evaluatie

Evalueer het rookvrij-beleid

Evalueer het nieuwe beleid met de werkgroep dat betrokken is bij de invoering. Stel hierbij de volgende vragen:

- Houden mensen zich aan het beleid?
- Is iedereen goed geïnformeerd en is het rookvrij-beleid voldoende zichtbaar gemaakt?
- Zijn er aanpassingen nodig om het rookvrij-beleid nog beter zichtbaar te maken?
- Als de kinderopvanglocatie nog niet geheel rookvrij is, wat is dan de volgende stap hiernaartoe?
- Voelen medewerkers/gastouders zich voldoende ondersteund wanneer zij willen stoppen met roken?
- Indien er meer ondersteuning is gewenst: waar is behoefte aan en wie kan dat bieden/regelen?

Jelte, pedagogisch medewerker:

‘Toen ik las over de gevaren van derdehands rook was dat het laatste duwtje dat ik nodig had om hulp te zoeken bij stoppen met roken. Het is niet makkelijk, maar de gezondheid van de kinderen gaat voor alles.’

Communicatierichtlijn

Tips voor de communicatie

- Praat niet over een rookverbod, maar leg de nadruk op het rookvrij maken van de kinderopvang.
- Vermijd negatieve woorden zoals: verboden, anti-roken.
- Kies een positieve insteek.
- Focus op het beschermen van kinderen en het goede voorbeeld geven.
- Laat weten dat de kinderopvang zich aansluit bij de beweging 'Op weg naar een Rookvrije Generatie'.
- Noem het project van de Belangenvereniging van Ouders in de Kinderopvang (BOinK), Brancheorganisatie Kinderopvang (BK) en Branchevereniging Maatschappelijk Kinderopvang (BMK) dat zich specifiek richt op het rookvrij maken van de kinderopvang.
- Kernwoorden die je kunt gebruiken zijn: kinderen, rookvrij, beschermen, goede voorbeeld, gezond opgroeien, (zien roken doet roken), Rookvrije Generatie, zorgen voor kinderen en roken passen niet bij elkaar.
- Vermijd het gebruik van afbeeldingen en foto's waar een sigaret op staat.
- Gebruik niet het oude rookverbod teken, maar kies voor het positieve rookvrij-bord en andere aanduidingen op de buitenruimte.

De Rookvrije Generatie

De beweging 'Op weg naar een Rookvrije Generatie' werkt toe naar een samenleving waarin opgroeiende kinderen worden beschermd tegen tabaksrook, (derdehands) rook en de verleiding om zelf te gaan roken. Iedere week raken honderden kinderen verslaafd aan roken. Ieder kind is er één te veel. We willen ervoor zorgen dat kinderen niet meer in de verleiding komen om te gaan roken. Daarvoor is het nodig dat we samen het goede voorbeeld geven en de omgevingen waar kinderen veel komen rookvrij maken.

De kinderopvang is een belangrijke omgeving in het leven van opgroeiende kinderen. Daarom draagt een rookvrije kinderopvang bij aan het realiseren van een Rookvrije Generatie.

Kijk op www.rookvrijegeneratie.nl/kinderopvang voor meer informatie over een rookvrije kinderopvang. Nog vragen? Neem dan contact op via: info@rookvrijegeneratie.nl. Of ga naar www.boink.info/rookvrije-kinderopvang. Kijk voor meer informatie over de Rookvrije Generatie op: www.rookvrijegeneratie.nl.

Checklist 'Op weg naar rookvrij'

Stap 1: Creëer draagvlak (p. 4)

- Richt een werkgroep op
- Inventariseer en bereid voor
- Stel nieuw rookvrij-beleid voor

Stap 2: Invoering (p. 7)

- Maak een plan van aanpak
- Pas het veiligheids- en gezondheidsbeleid aan met het nieuwe rookvrij-beleid
- Kies een goed moment van invoering
- Communiceer over het nieuwe beleid (intern en extern)
- Benader media voor positieve aandacht
- Laat zien dat de kinderopvang rookvrij is

Stap 3: Naleving (p. 9)

- Zorg voor naleving van het rookvrij-beleid

Stap 4: Evaluatie (p. 9)

- Evalueer het rookvrij-beleid

Kijk op www.rookvrijegeneratie.nl/kinderopvang of www.boink.info/rookvrije-kinderopvang voor meer informatie over een rookvrije kinderopvang.

Heb je nog vragen na het lezen van dit document?
Neem dan contact op met: info@rookvrijegeneratie.nl.